

**Проф. Светла Коева, директор
на Института за български език при БАН:**

**„ВАЖНО Е ДА РАЗБЕРЕМ КАК ЧОВЕК
ВЪЗПРИЕМА ИНФОРМАЦИЯТА, КАК УЧИ ЕЗИКА
И КАК ГО ВЪЗПРОИЗВЕЖДА“**

Проф. д-р Светла Коева е директор на Института за български език при БАН и ръководител на Секцията по компютърна лингвистика. Чете лекционните курсове „Увод в компютърната лингвистика“ и „Съвременни лингвистични теории“ в Софийския университет и „Синтаксис на българския език“ в Пловдивския университет. Автор е на пет книги, над 150 студии и статии, свързани с формалното описание на българския език на морфологично и синтактично равнище. През последните пет години Светла Коева е ръководител на три международни научни проекта, свързани с компютърната обработка на естествените езици.

Проф. Коева, в ерата на информационен поток сякаш традиционното разбиране за грамотност се замества от нови дефиниции: „комплексна грамотност“, „функционална грамотност“ и т. н. Има ли такава тенденция?

– Отдавна вече грамотността не се разбира само като умение да четеш и пишеш, а да вникваш под различните пластове на текста, да можеш да създа-

ваш текстове, които да бъдат интерпретирани в различна ситуация по различен начин. С други думи, в днешно време не е достатъчно човек да умее само да прочете текст, в който няма скрити послания, като прогнозата за времето, а да знае как да прави различни връзки и заключения върху написаното.

– **Доколко са грамотни българите?**

– Последни изследвания сочат, че 15% от глобалното население на Европа не разполага с необходимите умения за четене и писане и не може да работи с различни типове текстове.

България, за съжаление, не е изключение. Резултатите от тестовете PISA не са добри. Трябва да споменем все пак, че тенденцията с намаляването на грамотните хора не е само в България.

– **Как бихте коментирали становището, че грамотността на подрастващите до голяма степен се определя от социалния статус на семейството?**

– Не можем да разчитаме човек да получава грамотността си само в училище. Той е заобиколен от семейната среда и постоянния медиен поток. Получаването на информация и моделите на поведение не се научават само в училище. След технологичната революция, след информационната революция и съпътстващото ги общуване в мрежата започна едно много интересно време, в което трябва да оценим по какъв начин развитието на информационните и комуникационните технологии влияе на човека и неговото развитие и мислене.

– **Каква е връзката между технологичната революция и грамотността?**

– Технологиите са на много високо равнище, те непрекъснато се развиват, а с тях и методите за получаване на информация. Лесно можем да намерим в сбит текст резюме на огромно количество информация. Информационният и технологичният прогрес обаче са обърнати повече към материалния свят, отколкото към самия човек и неговото мислене. Важно е да разберем процесите как човек възприема информацията, как учи езика и как го възпроизвежда. С други думи, да разберем естеството на връзките, които се създават, когато мислим.

– **Има ли особености при приемането и възпроизвеждането на информация?**

– Вече е доказано, че има център в мозъка, който отговаря пряко за речта. Владееенето на няколко езика увеличава възможността човек да се концентрира, да прави връзки между различни факти, включително и да забавя състояния като болестта на Алцхаймер.

Затова трябва да се мисли не само как образованието и равнището на грамотност да са в крак със съвременните технологии, но и как да се предвижда развитието на технологиите. И на базата на това предвиждане да

се градят стратегиите, които прилагаме в образованието. Това е и един от фундаменталните проблеми пред образованието – стратегиите в него са остарели. Преподавателите не само трябва да получават нужните квалификации, но и да им бъде предоставена материалната база, в която да развиват своите компетенции.

– Днес рядко вече отваряме речници, ако се затрудняваме с изписването на дадена дума – проверяваме за секунди в интернет. Според Вас това положително ли влияе върху грамотността, или обратно – забравяме да помним думи?

– Когато използваме програмите за проверка на правописа, сами поправяме грешната дума или избираме правилната и това ни помага да научим или затвърдим правописното правило. Фактът, че човек се стреми да пише правилно и да бъде грамотен, прави тенденцията положителна. Езиковите технологии предоставят на Института за български език при БАН възможността натрупаното през годините огромно езиково богатство да стане достъпно в интернет и да стигне до повече хора.

– Тогава къде е мястото на речника – на хартия или в интернет?

– Важно за грамотността е да се използват речници, създадени от експерти. В момента в интернет е големият многотомен Тълковен речник на българския език. Речникът все още не е завършен окончателно, но в мрежата се намират 14 тома. Когато бъде завършен, ще съдържа около 200 хил. основни форми на българския език. Това е най-често използваният речник, който има над пет хиляди уникални потребители за една година. Институтът е разпространил и други речници в мрежата – за синоними, за нови думи и фразеологизми. Предоставяме достъп и до лексикално-семантична мрежа на български и английски език. В нея думите са организирани по такъв начин, че синонимните множества от български са директно свързани с еквивалентните синонимни множества на английски. Експертността гарантира качеството на информацията, затова и мястото на тези богати речници е в мрежата.

Интервюто подготви Петър Петров

IT IS OF GREAT IMPORTANCE TO UNDERSTAND THE WAY A PERSON PERCEIVES INFORMATION, LEARNS A LANGUAGE AND THEN REPRODUCES IT (An Interview with Prof. Svetla Koeva, Head of Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences)